

Nazwa w języku polskim: Podstawy fizyki jądrowej i ochrony radiologicznej
Nazwa w jęz. angielskim: Fundamentals of Nuclear Physics and Radiation Protection

Dane dotyczące zajęć:
Information on course:

Jednostka oferująca: Instytut Fizyki - Centrum Naukowo-Dydaktyczne Politechniki Śląskiej // dr hab. inż. Natalia Piotrowska, prof. PŚ
Course offered by: Institute of Physics – Centre for Science and Education // dr hab. eng. Natalia Piotrowska, prof. SUT

Język wykładowy:
polski
Language:
Polish
Strona WWW: Course homepage:
https://platforma.polsl.pl/rif/course/view.php?id=330
Skrócony opis:
<p>Celem zajęć jest wprowadzenie studentów w fascynujący świat fizyki jądrowej – od poznania budowy i właściwości jąder atomowych, aż po zrozumienie zjawisk, które kształtują działanie współczesnych technologii. Studenci dowiedzą się, jakie typy przemian promieniotwórczych zachodzą w przyrodzie oraz w jaki sposób cząstki promieniowania oddziałują z materią. W trakcie kursu uczestnicy poznają również zasady działania detektorów promieniowania jądrowego oraz normy prawidłowego i bezpiecznego wykonywania pomiarów. Zajęcia zapewniają podstawową wiedzę potrzebną do bezpiecznej pracy ze źródłami promieniotwórczymi. Ważnym elementem kursu jest pokazanie, jak promieniotwórczość znajduje praktyczne zastosowania – m.in. w diagnostyce medycznej, energetyce jądrowej czy badaniach środowiskowych.</p> <p>Zajęcia mają na celu nie tylko przekazanie wiedzy, ale także rozbudzenie ciekawości i pokazanie, że fizyka jądrowa to dziedzina pełna inspirujących wyzwań i nowoczesnych technologii.</p>
Short description:
Opis:
Treści programowe Wykład Tematyka wykładów obejmuje następujące zagadnienia: 1. Budowa i podstawowe własności i jąder atomowych: •Skale odległości i energii w fizyce jądrowej •Oddziaływania fundamentalne •Historia odkryć fizyki jądrowej •Doświadczenie Rutheforda •Własności jąder atomowych w stanie podstawowym •Odmiany jąder - izotopy, izobary... •Naturalne izotopy niektórych pierwiastków •Rozmiar jądra i gęstość materii w jądrze •Defekt masy, energia wiązania jądra 2. Przemiany promieniotwórcze: •Prawo rozpadu promieniotwórczego, stała rozpadu, czas połowicznego zaniku •Aktywność promieniotwórcza •Rodzaje i własności przemian promieniotwórczych jąder - •Przemiana alfa •Rodzaje przemian beta, energie cząstek beta, historia odkrycia (anty-)neutrino •Przemiana gamma •Naturalne szeregi promieniotwórcze, sukcesywny rozpad jądrowy •Wyznaczanie wieku metodami izotopowymi 3. Oddziaływanie promieniowania jonizującego z materią:

- Przekrój czynny, prawo pochłaniania, współczynniki pochłaniania
- Oddziaływanie z materią lekkich cząstek naładowanych, ciężkich cząstek naładowanych, promieniowania gamma oraz neutronów

4. Detekcja promieniowania jądrowego

- Detektory śladowe: komory - mgłowe i pęcherzykowe, emulsje fotograficzne, dielektryczne detektory śladowe
- Liczniki jonizacyjne: budowa i zasada działania, obszary pracy komory jonizacyjnej
- Liczniki scyntylicyjne - budowa i zasada działania
- Detektory półprzewodnikowe, ich zalety i wady

5. Dozymetria promieniowania jądrowego

- Podstawowe wielkości i jednostki dozymetryczne
- Hipoteza liniowa i hormeza radiacyjna
- Monitoring ogólnokrajowy sytuacji radiacyjnej w Polsce przez PAA
- Dawka skuteczna promieniowania w Polsce

6. Energetyka jądrowa

- Model kropłowy jądra atomowego
- Reakcja rozszczepienia jądra atomowego, przebieg na podstawie modelu kropłowego
- Bilans energetyczny reakcji
- Reakcja łańcuchowa
- Reaktory jądrowe – budowa i zasada działania
- Elektrownie jądrowe
- Fuzja jądrowa jako źródło energii

Tematy dodatkowe (zajęcia możliwe ze zwiedzaniem laboratoriów):

7. Datowanie metodą OSL - Laboratorium Datowania Luminescencyjnego w Gliwicach
8. Datowanie metodą radiowęglową, izotopowe badania obiektów geologicznych i – Laboratorium ¹⁴C i Spektrometrii Mas w Gliwicach

Sylabus obowiązuje od semestru zimowego roku akademickiego 2026/2027, a jego zawartość nie podlega zmianom w trakcie trwania semestru.

Wykład

- stacjonarne: 30 h

Liczba punktów ECTS: 2

Description:

Literatura:

Literatura i materiały pomocnicze:

William Moebs, Samuel J. Ling, Jeff Sanny, Fizyka dla szkół wyższych. Tom 3, Rozdział 10. OpenStax Poland. Warszawa, 11.06.2018

Wojciech Wierzchowski "Podstawy fizyki jądrowej dla inżynierów"

IAEA - baza danych - Live Chart of Nuclides nuclear structure and decay data (strona IAEA) oraz wybrane kursy IAEA on-line

Państwowa Agencja Atomistyki - w tym aktualności o sytuacji radiacyjnej

Bibliography:

Efekty uczenia się:

Wiedza: zna i rozumie podstawowe problemy współczesnej cywilizacji w odniesieniu do osiągnięć nauki i techniki

Umiejętności potrafi: samodzielnie planować i realizować własne uczenie się przez całe życie

Kompetencje społeczne: jest gotów do krytycznej oceny posiadanej wiedzy i odbieranych treści, uznawania znaczenia wiedzy w rozwiązywaniu problemów poznawczych i praktycznych oraz zasięgania opinii ekspertów w przypadku trudności z samodzielnym rozwiązaniem problemu.

Learning outcomes:**Metody i kryteria oceniania:****Wykład**

Zaliczenie w formie:

- zdalnie;
- test wielokrotnego wyboru;

Kryterium zaliczenia:

1. Ocenie będzie podlegać wiedza zdobyta na podstawie wykładów.
2. Sprawdzian pisemny z części teoretycznej odbędzie się na ostatnim wykładzie (termin 0) oraz w trakcie sesji (terminy 1, 2 i 3). Sprawdzian będzie oceniany w skali 2 do 5 (ndst do bdb).
3. Sprawdzian odbędzie się w formie pisemnej, z wykorzystaniem PZE. Obejmie 15 pytań testowych ocenianych maksymalnie na 1 pkt/odpowieź. Próg zaliczenia: 50% z 15 pkt. = 7,50 pkt. Oceny końcowe wystawione będą zgodnie z tabelą:

suma punktów	ocena
≥ 13,50	bardzo dobra (5,0)
≥ 12,50	plus dobra (4,5)
≥ 11,50	dobra (4,0)
≥ 10,00	plus dostateczna (3,5)
≥ 7,50	dostateczna (3,0)
< 7,50	niedostateczna (2,0)

Organizacja zajęć

1. Obecność na wykładzie nie jest obowiązkowa, ale może być kontrolowana.
2. W trakcie wykładów omawiane są teoretyczne podstawy zagadnień objętych programem przedmiotu, rozwiązywane proste zadania obliczeniowe oraz prezentacje ćwiczeń on-line.
3. Na Platformie Zdalnej Edukacji (PZE) publikowane będą materiały do zajęć, m.in.:
  - Prezentacje z wykładów;
  - Odnośniki do materiałów multimedialnych takich jak filmy, prezentacje, aplikacje z symulacjami zjawisk fizycznych itp.;
  - Niniejszy regulamin i inne materiały dotyczące organizacji pracy;
  - Sprawdzian zaliczeniowy oraz oceny końcowe z przedmiotu.

Assessment methods and assessment criteria:

Dodatkowe informacje
Element of course groups in various terms:

Opis zajęć Course group description	
zajęcia z bazy UBZO studia <u>stacjonarne</u> stopień studiów – dowolny kierunek studiów – dowolny, semestr dowolny	

